

Llyfr Achosion y Cod Ymddygiad

Rhifyn 1 Tachwedd 2013

Tu fewn

Rhagair yr Ombwdsmon	1
Cwflwyniad	3
Crynodebau Achosion	
Dim tystiolaeth o dor-amod	4
Nid oes angen gweithredu	6
Cyfeiriwyd at bwylgor safonau	11
Cyfeiriwyd a Banel Dyfarnu Cymru	14
Mwy o Wybodaeth	16

Rhagair yr Ombwdsmon

Mae'n bleser o'r mwyaf gennyf gyflwyno'r rhifyn cyntaf o'r 'Llyfr Achosion Cod Ymddygiad'. Mae 'Llyfr Achosion yr Ombwdsmon', sy'n cynnwys ymchwiliadau i gwynion am gamweinyddu a methiannau gwasanaethau, yn cael ei gyhoeddi'n chwarterol, ac mae wedi bod yn ddiddorol ac yn ddefnyddiol i'w ddarllenwyr. Mae wedi'i gynllunio'n bennaf er mwyn cyflwyno canfyddiadau ymchwiliadau ac atebion cyflym, er mwyn i ddarparwyr gwasanaethau eraill ddysgu drwy'r rhain a gwella gwasanaethau cyhoeddus.

Mae pobl wedi bod yn gofyn ers tro am gyhoeddiad tebyg ar ymchwiliadau Cod Ymddygiad, ond mae wedi bod yn fwy heriol i'w gynhyrchu. Er bod canlyniadau achosion o gamweinyddu yn arwain at adroddiadau ac argymhellion gan fy swyddfa i, mae achosion lle ceir tystiolaeth o weithredu'n groes i'r Cod Ymddygiad yn cael eu cyfeirio, naill ai i'r Pwyllgor Safonau neu Dribiwnlys sy'n cael ei gynnal gan Banel Dyfarnu Cymru i gael penderfyniad. O ganlyniad i hyn, mae'n anoddach darparu hanes llawn achos yn ein crynodeb. Rydym wedi defnyddio'r hyn a ddysgwyd drwy achosion y Cod ar ffurf achosion enghreifftiol, fodd bynnag, wrth ddatblygu canllaw ar gyfer Cynghorwyr Cynghorau Sir a Chynghorwyr Cynghorau Cymuned, sydd ar gael yma.

Er mwyn datblygu'r Llyfr Achosion Cod Ymddygiad, rydym wedi cynnwys crynodebau ym mhob adroddiad rydym wedi'i gynhyrchu, p'un a yw'r achos yn cael ei gyfeirio ai peidio. Rydym hefyd yn ddiolchgar i Swyddogion Monitro'r Awdurdod Lleol ac i Banel Dyfarnu Cymru am ganiatáu i ni gynnwys cysylltiadau i'w dyfarniadau er mwyn gallu adrodd hanes llawn pob achos.

(Parheir trosodd)

Rwy'n gobeithio y byddant yn ddefnyddiol i chi, ac rwyf hefyd yn gobeithio y byddant yn ddefnyddiol i aelodau cynghorau cymuned, tref a sir, wrth iddynt ystyried sefyllfaoedd posibl o weithredu'n groes i'r Cod.

Yn ddiweddar, rydym wedi gweld gostyngiad yn nifer yr achosion sy'n cael eu harchwilio gan fy swyddfa, ac rwy'n credu bod cyflwyno dulliau datrys lleol gan gynghorau sir wedi chwarae rhan bwysig yn hyn. Yn ddelfrydol, byddai'n braf gweld gostyngiad pellach yn y misoedd i ddod.

Mae'r mwyafrif helaeth o gynghorwyr yn ymgymryd â'u dyletswyddau mewn ffordd agored, dryloyw a chymwynasgar. Mae enghreifftiau o ymddygiad gwael yn brin, diolch i'r drefn. Mae'r problemau gwirioneddol yn codi pan fydd drwgdeimlad rhwng cynghorwyr yn cael datblygu i'r pwynt o ddadleuon parhaus, gyda chynghorwyr yn cymryd ochrau ac yn mabwysiadu safbwyntiau disymud. Bydd hyn yn digwydd fel arfer mwn cynghorau tref neu gynghorau cymuned ac mae'r materion sydd wrth wraidd yr anghydfodau, os gellir cofio beth oeddent, yn aml yn faterion dibwys.

Rwy'n gobeithio y bydd y cynghorau dan sylw yn edrych ar eu hunain o ddifrif, ac yn sylweddoli eu bod yn dwyn anfri arnynt eu hunain a'u cynghorau, a'u bod yn gofyn am gymorth, naill ai gan eu swyddog monitro neu Un Llais Cymru, er mwyn datrys yr anghydfod. Hoffwn dalu teyrnged arbennig i Swyddog Monitro Dinas a Sir Abertawe, sydd wedi bod yn cyfryngu'n bersonol er mwyn datrys un ffrae hirfaith. Mae ei waith ef, a gwaith ei gydweithwyr ar hyd a lled Cymru, wedi bod o gymorth mawr i fy swyddfa, yn ein hymdrechion i wella cydymffurfiaeth â'r Cod Ymddygiad.

Er mai hwn yw'r Llyfr Achosion Cod Ymddygiad cyntaf, rwyf hefyd yn rhagweld mai hwn fydd fy un olaf, oherwydd y byddaf yn symud i fy rôl newydd maes o law. Hoffwn fanteisio ar y cyfle hwn i ddymuno'r gorau i bawb sy'n gysylltiedig â llywodraeth leol yng Nghymru, wrth iddynt wynebu cyfnodau heriol iawn, a hoffwn dalu teyrnged hefyd i waith rhai unigolion a sefydliadau pwysig sydd wedi llwyddo i godi safonau, yn cynnwys Panel Dyfarnu Cymru, o dan arweinyddiaeth fedrus y llywydd, Peter Davies; Stephen Phipps a fu'n glerc hirsefydledig i'r Panel ac yn y gwaith o ddatblygu polisiau ar gyfer Llywodraeth Cymru, a Steve Thomas a Daniel Hurford yng Nghymdeithas Llywodraeth Leol Cymru.

Peter Tyndall

Ombwdsmon

Cyflwyniad

Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ystyried cwynion bod aelodau awdurdodau lleol yng Nghymru wedi gweithredu'n groes i'r Cod Ymddygiad. Mae'r Ombwdsmon yn ymchwilio i gwynion o'r fath o dan ddarpariaethau Rhan III Deddf Llywodraeth Leol 2000 a'r Gorchmynion perthnasol a wneir gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru o dan y Ddeddf.

Pan fydd yr Ombwdsmon yn penderfynu y dylid ymchwilio i gŵyn, mae yna bedwar canfyddiad, sydd wedi'u nodi yn adran 69 Deddf Llywodraeth Leol 2000, y gall yr Ombwdsmon eu datgan:

- (a) nad oes tystiolaeth bod unrhyw achos o weithredu'n groes i god ymddygiad yr awdurdod;
- (b) nad oes angen cymryd unrhyw gamau mewn cysylltiad i'r materion a fu'n destun i'r ymchwiliad;
- (c) bod angen cyfeirio'r mater i swyddog monitro'r awdurdod, i'w ystyried gan y pwyllgor safonau;
- (d) bod angen cyfeirio'r mater i Lywydd Panel Dyfarnu Cymru ar gyfer dyfarniad gan dribiwnlys (mae hyn yn digwydd mewn achosion mwy difrifol fel arfer).

Yn amgylchiadau (c) a (d) uchod, mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon gyflwyno adroddiad am yr ymchwiliad i'r pwyllgor safonau neu dribiwnlys Panel Dyfarnu Cymru, yna byddant hwy'n ystyried y dystiolaeth a ganfuwyd gan yr Ombwdsmon, ynghyd ag unrhyw amddiffyniad a gyflwynir gan yr aelod dan sylw. Hwyl hefyd fydd yn penderfynu a oes achos o weithredu'n groes i'r Cod ai peidio, ac os oes, pa gosb (os o gwbl) y dylid ei chyflwyno.

Mae'r Llyfr Achosion Cod Ymddygiad yn cynnwys crynodebau o bob adroddiad sydd wedi'u cyhoeddi gan y swyddfa hon yn y chwe mis diwethaf, a bydd canfyddiadau'r crynodebau hyn yn cynnwys un o'r pedwar dyfarniad uchod. Yn achos canfyddiadau (c) a (d), bydd y Llyfr Achosion Cod Ymddygiad ond yn cynnwys crynodebau'r achosion hynny y mae gwrandawiau wedi'u cynnal gan y pwyllgor safonau neu Banel Dyfarnu Cymru, a bod canlyniad y gwrandawriad hwnnw'n hysbys.

Crynodebau Achosion

Dim tystiolaeth a dor-amod

Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch - Dinas a Sir Abertawe Gorffennaf 2013 - Cyfeirnodau'r achos 201204336, 201204337, 201204338, 201204389 a 201204706

Yn dilyn cwynion a wnaethpwyd gan bum unigolyn, bu'r Ombwdsmon yn ymchwilio a oedd Cynghorydd wneud gwneud sylwadau sarhaus a difriol ac wedi ymddwyn mewn ffordd amhriodol yn ystod cyfarfod Pwyllgor Rheoli a Rheoli Datblygiad Arbennig.

Cafodd yr Ombwdsmon gopiâu o'r dogfennau perthnasol gan y Cyngor. Yn ogystal, cafodd yr Ombwdsmon ddisgrifiadau o'r hyn a ddigwyddodd gan unigolion a oedd yn bresennol yn y cyfarfod, a oedd yn cynnwys aelodau'r cyhoedd, aelodau etholedig a swyddogion y Cyngor. Yn ogystal, rhoddwyd cyfle i'r Cynghorydd dan sylw ymateb i'r gŵyn.

Ar ôl ystyried y wybodaeth a oedd ar gael, daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad nad oedd unrhyw dystiolaeth bod y Cynghorydd wedi torri'r Cod Ymddygiad.

Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch – Cyngor Sir Powys Mehefin 2013 - Cyfeirnod yr achos 201203179

Cafodd yr Ombwdsmon gŵyn bod aelod o Gyngor Sir Powys wedi torri amodau'r cod ymddygiad trwy anfon llythyrau at aelodau Cyngor Tref Llandrindod a oedd yn cynnwys datganiadau anwireddus, a wnaeth beri aflonyddwch, braw a gofid i'r achwynydd.

Bu'r ymchwiliad yn ystyried a oedd y Cynghorydd wedi torri amodau'r Cod a oedd yn ymwneud â bwlio a harasio a dwyn anfri ar swydd yr aelod. Cafodd yr Ombwdsmon dystiolaeth gan yr Heddlu a'r Llys Sirol; yn ogystal, darparwyd sylwadau ysgrifenedig gan y Cynghorydd dan sylw. Ar ôl ystyried y dystiolaeth a gasglwyd, daethpwyd i'r casgliad, wrth ddosbarthu'r llythyrau, nad bwriad y Cynghorydd oedd aflonyddu, achosi braw na gofid i'r achwynydd. Yn ogystal, cadarnhawyd bod y datganiad a wnaethpwyd yn llythyrau'r Cynghorydd (er gwaethaf y ffaith ei bod yn debygol bod terminoleg wedi cael ei chamddefnyddio mewn perthynas ag un datganiad) yn cynrychioli'r gwir ar y cyfan.

Y canfyddiad oedd nad oedd unrhyw dystiolaeth o unrhyw fethiant i gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.

Datgelu a chofrestru buddiannau – Cyngor Cymuned Cefn Gorffennaf 2013 - Cyfeirnod yr achos 201202501

Roedd Mr A wedi cwyno bod aelod o Gyngor Cymuned Cefn wedi methu datgelu budd personol a rhagfarnus ym musnes ymddiriedolaeth elusennol y mae'n ymddiriedolwr ohono, yn rhinwedd ei statws fel cynghorydd ar Gyngor Cymuned Cefn. Dywedodd Mr A mai'r budd oedd bod ffrind personol agos y Cynghorydd yn Rheolwr Cyffredinol clwb pêl-droed a oedd yn chwarae ar faes yr oedd yr ymddiriedolaeth elusennol yn berchen arno. Yn ogystal, cwynodd Mr A am y ffaith bod y Cynghorydd wedi defnyddio ei safle er mwyn rhoi'r clwb pêl-droed dan anfantais ar ôl i'w ffrind ymddiswyddo o'r clwb.

Bu'r Ombwdsmon yn ystyried cofnodion amrywiol yn deillio o gyfarfodydd y Cyngor Cymuned a'r ymddiriedolaeth elusennol, yn ogystal â chopïau o ddogfennaeth a oedd yn ymwneud â statws yr ymddiriedolaeth elusennol. Bu'r Ombwdsmon yn ystyried gohebiaeth gwyno a gyfnewidiwyd gan y Cyngor Cymuned a hefyd, bu'n cyfweld tri aelod o'r Cyngor Cymuned a'r Clerc.

Ni chanfu'r Ombwdsmon unrhyw dystiolaeth bod y Cynghorydd wedi defnyddio ei safle er mwyn rhoi'r clwb pêl-droed dan anfantais. Nid oedd yr Ombwdsmon o'r farn bod cyswllt y Cynghorydd gyda Rheolwr Cyffredinol y Clwb Pêl-droed yn golygu bod angen iddo ddatgelu budd personol mewn perthynas ag ef.

Canfyddiad yr Ombwdsmon oedd nad oedd unrhyw dystiolaeth bod amodau'r Cod wedi cael eu torri.

Nid oes angen gweithredu

Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch – Cyngor Sir Ynys Môn Awst 2013 - Cyfeirnod yr achos 201204406

Fe wnaed cwyn bod aelod o Gyngor Sir Ynys Môn wedi torri'r cod ymddygiad yn ystod darllediad byw rhaglen materion cyfoes mewn gwrthdaro ag un o'r panelwyr drwy wneud sylwadau am y panelwr a ystyriwyd i fod yn bersonol, sarhaus a di-angen.

Y casgliad oedd bod sylwadau'r Cynghorydd ar y cyfan yn fynegiant gwleidyddol nid personol ac nad oeddynt yn fater o dorri'r cod. Serch hynny, yn ystod rhan o'r drafodaeth, fe wnaeth y Cynghorydd wneud sylw at linach y panelwr. Ystyriwyd y byddai'n bosib dehongli'r hyn a ddwedwyd fel mynegiant personol a di-angen ac nid mynegiant gwleidyddol. Fe ystyriwyd bod ei sylwadau yn anoeth ac anaddas.

Y canfyddiad oedd nad oedd angen gweithredu yng nghyswllt y materion yr ymchwiliwyd iddynt.

Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch – Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili Awst 2013 - Cyfeirnod yr achos 201203463

Cafodd yr Ombwdsmon gŵyn bod aelod o Gyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili wedi methu dilyn y cod ymddygiad ar gyfer aelodau'r Cyngor. Yn ystod cyfarfod Cymdeithas Gymunedol Pentricwm, honnwyd bod y Cynghorydd wedi cyhuddo'r achwynydd o fethu â chynnal cyfrinachedd yng nghyd-destun eu gwaith ym maes gofal canser. Dywedodd yr achwynydd bod y cyhuddiad wedi niweidio eu henw da a bod eu statws yn y gymuned wedi dioddef o ganlyniad. Yn ogystal, roedd yr achwynydd yn honni bod y Cynghorydd wedi pwyntio'u bys ac wedi gwaeddi arnynt yn uniongyrchol. Dywedodd yr achwynydd bod y Cynghorydd wedi parhau i ymosod arnynt ar lafar, gan wrthod sawl cais gan y cadeirydd i roi'r gorau iddi.

Yn ystod yr ymchwiliad, casglwyd tystiolaeth gan y Cyngor a chan PCA. Yn ogystal, cyfwelwyd y Cynghorydd dan sylw, yr achwynydd, a phedwar tyst.

Canfu'r ymchwiliad nad oedd tystiolaeth i awgrymu y gallai'r Cynghorydd fod wedi torri'r Cod drwy fethu â dangos parch ac ystyriaeth tuag at yr achwynydd. Fodd bynnag, roedd y dystiolaeth yn gwrthdaro ynghylch yr union bethau a ddywedwyd a sut y cawsant eu dweud. Yn ogystal, roedd tystiolaeth i awgrymu bod unrhyw beth a ddywedwyd wedi cael ei wneud yng ngwres y funud yn dilyn rhywfaint o bryfocio gan bobl arall. Atgoffwyd y Cynghorydd o'i ddyletswydd dan y Cod, a chanfuwyd nad oedd angen cymryd unrhyw gamau mewn perthynas â'r materion yr ymchwiliwyd iddynt.

Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch – Cyngor Tref Penmaen-mawr Gorffennaf 2013 - Cyfeirnod yr achos 201201768

Cwynodd Ms W bod aelod o Gyngor y Dref wedi ymddwyn yn ymosodol tuag ati. Roedd eraill wedi bod yn dyst i hyn. Cyfwelwyd y Cynghorydd a gwadodd yr honiad mewn ffordd daer. Wedi ymchwilio, penderfynodd yr Ombwdsmon, gan fod y dystiolaeth yn anghyson, na fyddai unrhyw gamau pellach yn cael eu cymryd.

Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch – Aelod o Gyngor Cymuned Llanfaelog Gorffennaf 2013 - Cyfeirnodau'r achos 201201908, 201201909, 201201910, 201201911 a 201201913

Gwnaethpwyd sawl cwyn ynghylch ymddygiad Cynghorydd ar Gyngor Cymuned Llanfaelog. Honnwyd bod y Cynghorydd wedi defnyddio iaith anwedus ac wedi ymddwyn mewn ffordd amhriodol yn ystod cyfarfod.

Penderfynodd yr Ombwdsmon ymchwilio i'r mater er mwyn pennu a oedd tystiolaeth o dorri amod yn y Cod Ymddygiad, sy'n gofyn bod aelodau yn dangos parch ac ystyriaeth tuag at eraill ac i beidio ymddwyn mewn ffordd a allai ddwyn anfri ar rôl aelod neu ar y Cyngor ei hun.

Cafwyd tystiolaeth gan bob aelod o'r Cyngor a oedd yn bresennol yn ystod y cyfarfod. Roedd y dystiolaeth a gasglwyd yn cefnogi'r ffaith y clywyd y Cynghorydd yn mwman geiriau sarhaus dan ei wynt. Fodd bynnag, nid yw'n ymddangos bod yr iaith a ddefnyddiwyd wedi cael ei chyfeirio'n benodol at unigolyn. Dywedodd y Cynghorydd y gallai fod wedi defnyddio'r iaith a ddisgrifiwyd fel ffordd o leisio'i rwystredigaeth yn ystod y cyfarfod.

Canfu'r Ombwdsmon bod y dystiolaeth yn awgrymu y gallai gweithredoedd y Cynghorydd fod wedi torri amodau'r Cod. Fodd bynnag, er na fyddai'n esgusodi defnyddio iaith o'r fath mewn unrhyw sefyllfa, wrth wneud ei benderfyniad, roedd yr Ombwdsmon yn cadw mewn cof mai un digwyddiad oedd hwn, bod y sylwadau wedi cael eu gwneud yng ngwres y funud ac nad oeddent wedi cael eu cyfeirio at unigolyn penodol. Ar y sail hon, penderfynodd yr Ombwdsmon na fyddai angen cymryd unrhyw gamau pellach mewn perthynas â'r materion yr ymchwiliwyd iddynt.

Datgelu a chofrestru buddiannau – Cyngor Cymuned Cefn Gorffennaf 2013 - Cyfeirnod yr achos 201202499

Cwynodd Mr A bod aelod o Gyngor Cymuned Cefn wedi methu datgelu budd personol a rhagfarnus ym musnes ymddiriedolaeth elusennol yr oedd yn ymddiriedolwr ohoni yn rhinwedd ei statws fel cynghorydd ar Gyngor Cymuned Cefn. Dywedodd Mr A mai'r budd oedd bod mab y Cynghorydd yn Rheolwr Cynorthwyol clwb pêl-droed a oedd yn chwarae ar faes yr oedd yr ymddiriedolaeth yn berchen arno. Yn ogystal, cwynodd Mr A bod y Cynghorydd wedi defnyddio'i safle fel cynghorydd er mwyn rhoi'r clwb pêl-droed dan anfantais ar ôl i'w fab ymddiswyddo o'r clwb.

Wedi ymchwilio, ni chanfu'r Ombwdsmon unrhyw dystiolaeth bod y Cynghorydd wedi defnyddio'i safle i roi'r clwb pêl-droed dan anfantais, ond canfu y gallai fod wedi methu datgelu budd personol a rhagfarnus mewn ffordd gywir. Er y daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad bod y dystiolaeth yn awgrymu y torrwyd y Cod Ymddygiad, nad oedd unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod y Cynghorydd wedi gwneud hynny'n fwriadol.

Canfyddiad yr Ombwdsmon oedd na fyddai angen cymryd unrhyw gamau pellach mewn perthynas â'r materion y cwynwyd amdanynt.

Datgelu a chofrestru buddiannau – Cyngor Cymuned Cefn Gorffennaf 2013 - Cyfeirnod yr achos 201202500

Cwynodd Mr A bod aelod o Gyngor Cymuned Cefn wedi methu datgelu budd personol a rhagfarnus ym musnes ymddiriedolaeth elusennol yr oedd yn ymddiriedolwr ohoni yn rhinwedd ei statws fel cynghorydd ar Gyngor Cymuned Cefn. Dywedodd Mr A mai'r budd oedd bod brawd-yinghyfraith y Cynghorydd yn rheolwr cyffredinol clwb pêl-droed a oedd yn chwarae ar faes yr oedd yr ymddiriedolaeth yn berchen arno. Yn ogystal, cwynodd Mr A bod y Cynghorydd wedi defnyddio'i safle fel cynghorydd er mwyn rhoi'r clwb pêl-droed dan anfantais ar ôl i'w frawd yng nghyfraith ymddiswyddo o'r clwb.

Ni chanfu'r Ombwdsmon unrhyw dystiolaeth bod y Cynghorydd wedi defnyddio'i safle i roi'r clwb pêl-droed dan anfantais, ond canfu y gallai fod wedi methu datgelu budd personol a rhagfarnus mewn ffordd gywir. Er i'r Ombwdsmon ddod i'r casgliad bod y dystiolaeth yn awgrymu torri'r Cod Ymddygiad, nad oedd unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod y Cynghorydd wedi gwneud hynny'n fwriadol.

Canfyddiad yr Ombwdsmon oedd na fyddai angen cymryd unrhyw gamau pellach mewn perthynas â'r materion y cwynwyd amdanynt.

Datgelu a chofrestru buddiannau – Cyngor Cymuned Rogiet Mehefin 2013 - Cyfeirnod yr achos 201204415

Cafodd yr Ombwdsmon gŵyn bod cyn aelod o Gyngor Cymuned Rogiet wedi torri amodau'r cod ymddygiad. Honnwyd bod y cyn Gynghorydd wedi methu datgelu budd yn ystod cyfarfodydd y Cyngor Cymuned. Cyfetholwyd y cyn Gynghorydd i'r Cyngor Cymuned ym mis Gorffennaf 2012. Roedd y Cyngor Cymuned yn rheoli rhandiroedd ar ran y Cyngor Sir. Roedd y cyn Gynghorydd wedi bod yn ddeiliad rhandir ers sawl blynedd.

Bu'r ymchwiliad yn ystyried gwybodaeth gan yr achwynydd, y cyn Gynghorydd, y Cyngor Cymuned a Chyngor Sir Fynwy. Daeth yr ymchwiliad i'r casgliad bod y cyn Gynghorydd, o dro i dro, wedi methu datgelu budd personol yn ystod trafodaethau'r Cyngor Cymuned ynghylch y rhandiroedd. Felly, roedd ymddygiad y cyn Gynghorydd yn awgrymu bod amodau'r Cod wedi cael eu torri. Fodd bynnag, roedd y cyn Gynghorydd wedi ymddiswyddo o'r Cyngor ym mis Ebrill 2013. Felly,

canfyddiad yr Ombwdsmon oedd nad oedd angen cymryd unrhyw gamau pellach mewn perthynas â'r materion yr ymchwiliwyd iddynt. Atgoffwyd y cyn Gynghorydd o'r ffaith os byddai'n cael ei ethol yn aelod o gyngor yn y dyfodol y dylai gadw mewn cof ei ddyletswydd i gydymffurfio â'r Cod.

Datgelu a chofrestru buddiannau – Cyngor Cymuned Blaen-gwrach Mehefin 2013 - Cyfeirnod yr achos 201204755

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn fod Cynghorydd wedi torri'r Cod Ymarfer ar 14 Chwefror 2013 drwy aros yn yr ystafell pan fu'r Cyngor Cymuned yn trafod materion yn ymwneud â'i gŵr. Cwynodd yr achwynydd hefyd fod y Cynghorydd ac eraill wedi gwneud sylwadau amhriodol iddi am fod wedi dwyn ymddygiad ei gŵr i sylw'r Cyngor Cymuned. Roedd hyn wedi achosi pryder i'r achwynydd.

Er bod cof y ddau barti'n amrywio o ran yr union amgylchiadau pryd yr arhosodd y Cynghorydd yn yr ystafell pan oedd materion yn ymwneud â'i gŵr yn cael eu trafod, barn yr Ombwdsmon oedd na ddylai hi fod wedi aros. Cyfrifoldeb pob aelod yw penderfynu a oes ganddynt ddiddordeb personol ai peidio ac nid yw barn aelodau eraill ar y mater yn berthnasol. Yn ogystal, y mae'n amlwg fod mater yn ymwneud â pherson â pherthynas mor agos at aelod yn achosi diddordeb personol ac un sy'n rhagfarnu.

Mae'r Cod ei hun ac Arweiniad yr Ombwdsmon i Aelodau'n eithaf eglur ynghylch y materion hyn. Canfu'r Ombwdsmon yn amodol fod tystiolaeth y gallai toriad fod wedi digwydd dan ddarpariaethau perthnasol y Cod, ond ei bod yn annhebygol y byddai cosb yn cael ei gosod pe byddai toriad o'r fath yn cael ei ganfod. Yn unol â'i weithdrefnau, ymgynghorodd yr Ombwdsmon â'r Swyddog Monitro, a gytunodd fod cosb yn annhebygol ond dywedodd y byddai'n cyhoeddi cyngor priodol i'r Cyngor Cymuned ar bwnc buddiannau personol. Daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad nad oedd angen unrhyw weithredu pellach yn amgylchiadau'r gŵyn benodol hon.

Yng nghyswllt pryderon am sylwadau amhriodol yn cael eu gwneud gan y Cynghorydd, nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi fod y sylwadau fel yr adroddwyd hwy yn darparu tystiolaeth ddigonol o doriad. Canfyddiad yr Ombwdsmon yng nghyswllt y mater hwnnw oedd nad oedd tystiolaeth o doriad dan y ddarpariaeth berthnasol.

Dyletswydd i gynnal y gyfraith – Cyngor Sir Penfro Gorffennaf 2013 - Cyfeirnod yr achos 201201986

Gwnaethpwyd cwyn bod cyn Gynghorydd wedi defnyddio systemau cyfrifiadurol y Cyngor er mwyn creu taflenni etholiad ar gyfer ei gydweithwyr. Cyfwelwyd y cyn Gynghorydd, ac roedd yn derbyn ei fod wedi creu, neu mai ef oedd yr unigolyn diweddaf i safio, 23 ffeil a oedd yn cynnwys deunydd etholiad a maniffestos ar gyfer rhai ymgeiswyr a oeddent yn cael anhawster wrth ddefnyddio cyfrifiaduron. Dywedodd nad oedd unrhyw rai o'r ffeiliau wedi cael eu hargraffu gan ddefnyddio adnoddau'r Cyngor.

Roedd y cyn Gyngorydd yn derbyn nad oedd polisi mewnol a Chod Ymddygiad y Cyngor yn caniatáu i aelodau ddefnyddio'i adnoddau at ddibenion gwleidyddol. Yn ogystal, roedd yn derbyn ei bod yn anghywir ei fod wedi gwneud hynny, ac roedd o'r farn y dylid newid y rheolau ynghylch defnyddio cyfrifiaduron y Cyngor.

Yr oedd tystiolaeth a oedd yn awgrymu fod y Cod wedi'i dorri a chyfeiriwyd y mater at Swyddog Monitro'r Cyngor er mwyn penderfynu a oedd yn dymuno ystyried y mater yn lleol. Cytunodd y Swyddog Monitro â'r Ombwdsmon, gan bod y cyn Gyngorydd wedi ymddeol ac wedi symud o'r ardal, na fyddai angen cymryd unrhyw gamau pellach.

Gwrthrychedd a phriodoldeb – Cyngor Tref Llandrindod Ebrill 2013 - Cyfeirnod yr achos 201204096

Roedd y gŵyn yn deillio o gŵyn arall a oedd yn destun ymchwiliad. Ystyriodd yr ymchwiliad y gallai'r Cynghorydd fod wedi torri amodau'r Cod Ymddygiad o ran y ffordd yr oedd wedi delio â chwyn a wnaethpwyd i'r Cyngor am ymddygiad Cynghorydd arall.

Roedd yn ymddangos nad oedd y Cynghorydd wedi ystyried ei gyswllt personol gyda'r unigolyn y cwynwyd amdano, a'i fod hefyd wedi methu â chydymffurfio â gweithdrefn y Cyngor, ac fe allai hyn fod wedi dwyn anfri ar y Cyngor. Roed y dystiolaeth hefyd yn nodi y gallai'r Cynghorydd fod wedi datgelu gwybodaeth y gellid yn rhesymol ystyried ei bod yn gyfrinachol.

Er bod tystiolaeth i awgrymu bod amodau'r Cod Ymddygiad wedi cael eu torri, penderfynodd yr Ombwdsmon bod natur y materion yn ddibwys a'i bod yn annhebygol y byddai pwyllgor safonau yn pennu sancsiwn. Cyfeiriwyd y mater at Swyddog Monitro y Cyngor, a wnaeth farnu na fyddai unrhyw weithgarwch ymchwilio lleol pellach yn briodol.

Cyfeiriwyd at bwyllgor safonau

Gwrthrychedd a phriodoldeb – Cyngor Tref Gorseinon Ebrill 2013 - Cyfeirnod yr achos 201201628

Roedd yr Ombwdsmon wedi cael cwyn bod aelod o Gyngor Tref Gorseinon wedi methu dilyn y cod ymddygiad. Honnwyd bod y Cynghorydd wedi gwneud datganiadau anwireddus a maleisus am far a bwyty lleol yn ystod un o gyfarfodydd Cyngor y Dref. Dywedodd yr achwynydd bod y sylwadau wedi cael eu hadrodd ym mhapur South Wales Evening Post ac ar wefan gysylltiedig yn dilyn hyn. Dywedodd yr achwynydd bod y Cynghorydd yn byw gerllaw yr eiddo'ï fod yn defnyddio'ï safle i "barhau fendeta" yn ei erbyn.

Dywedodd y Cynghorydd nad oedd wedi cael hyfforddiant am y Cod ac nad oedd o'r farn ei fod wedi torri'ï amodau. Dywedodd bod ei sylwadau yn "...greddau dilys, rhesymol a gonest, ac yn cynrychioli ...safbwyntiau [ei] etholwyr [a] thrigolion niferus Gorseinon...". Cadarnhaodd ei fod wedi gwneud y sylwadau ond dywedodd nad oedd yn gwybod bod y wasg yn bresennol. Os byddai wedi gwybod, dywedodd efallai "...y byddai wedi dewis geiriau gwahanol...".

Sefydlodd yr ymchwiliad y gallai fod gan y Cynghorydd fudd personol a rhagfarnus yn nhrafodaethau'r Cyngor am y bwyty. Daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad bod ymddygiad y Cynghorydd yn awgrymu torri'r Cod. Cyfeiriwyd adroddiad yr Ombwdsmon at Swyddog Monitro Dinas a Sir Abertawe, er mwyn iddo gael ei ystyried gan ei Bwyllgor Safonau. Penderfynodd y Pwyllgor Safonau bod ymddygiad y Cynghorydd wedi torri amodau'r Cod, ond daeth i'r casgliad na ddylid cymryd unrhyw gamau pellach.

Mae modd gweld penderfyniad y Pwyllgor Safonau yma.

Hybu cydraddoldeb a pharch – Cyngor Sir Fynwy Mawrth 2013 – Rhif cyfeirnod yr achos 201102666

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn gan swyddog yng Nghyngor Sir Fynwy yn datgan bod aelod o'r Cyngor wedi gweithredu'n groes i'r Cod Ymddygiad. Honnwyd bod y Cynghorydd wedi darparu gwybodaeth am fywyd preifat y swyddog i aelodau eraill ac i aelod o'r cyhoedd.

Daeth i'r amlwg yn ystod yr ymchwiliad nad oedd y Cynghorydd wedi gweithredu o fewn yr oddefeb a roddir iddo gan Bwyllgor Safonau'r Cyngor. Yr oedd yr oddefeb honno yn cyfyngu ar ei allu i gymryd rhan mewn trafodaethau ynghylch gweithrediad atyniad lleol lle yr oedd ei wraig yn gweithio, ac yr oedd ganddo fudd personol a rhagfarnol ynddynt o'r herwydd.

Roedd y dystiolaeth a ganfuwyd gan ymchwiliad yr Ombwdsmon yn awgrymu y gallai'r Cynghorydd fod wedi gweithredu'n groes i ddarpariaethau'r Cod Ymddygiad. Penderfynodd yr Ombwdsmon i gyfeirio'r mater i Swyddog Monitro'r Cyngor, i'w ystyried gan Bwyllgor Safonau'r Cyngor.

Daeth i'r casgliad bod y Cynghorydd wedi gweithredu'n groes i baragraffau penodedig y Cod a phenderfynodd y dylid ei wahardd am bedwar mis.

Mae penderfyniad y Pwyllgor Safonau ar gael yma.

Integredd – Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot Chwefror 2013 – Rhif cyfeirnod yr achos 201200387

Roedd aelod o'r cyhoedd wedi cwyno bod aelod o Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot wedi anfon llythyr etholiad allan gan ddefnyddio papur pennawd y Cyngor cyn yr etholiad a gynhaliwyd ar 3 Mai 2012.

Daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad bod y dystiolaeth a gasglwyd yn ystod ei ymchwiliad yn dangos y gallai'r Cynghorydd fod wedi camddefnyddio adnoddau'r Cyngor i ddibenion gwleidyddol a thrwy hynny wedi dwyn anfri ar ei swydd neu'r awdurdod. Penderfynodd yr Ombwdsmon y dylai gyfeirio ei adroddiad ar yr ymchwiliad hwn i Swyddog Monitro Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot, i'w ystyried gan Bwyllgor Safonau'r Cyngor.

Canfu fod y Cynghorydd wedi torri'r Cod a cheryddwyd ef am y ddau achos hyn a byddai'n rhaid iddo fynychu hyfforddiant, ar y Cod, o fewn tri mis.

Mae penderfyniad y Pwyllgor Safonau ar gael yma.

Gwrthrychedd a phriodoldeb – Cyngor Tref Llandudno Chwefror 2013 – Rhif cyfeirnod yr achos 201103150

Roedd unigolyn wedi cwyno bod aelod o Gyngor Tref Llandudno wedi gweithredu'n groes i'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau, pan geisiodd fynd i mewn i'w heiddo trwyddedig ar ôl oriau agor arferol gan ddweud ei bod yn Gynghorydd Tref. Ar ôl gwrthod ei chais, dywedodd yr achwynydd ei bod wedi troi'n ymosodol ac wedi gwneud bygythiadau ynglŷn â'u trwydded a'u busnes. Yn dilyn hyn, roedd yr aelod wedi gwneud honiadau ysgrifenedig di-sail ynglŷn ag ymddygiad yr achwynydd i gynghorwyr tref eraill ac uwch aelodau etholedig, a fu'n destun ymchwiliad dilynol gan swyddog trwyddedu'r Cyngor Sir.

Daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad ei bod yn bosibl ystyried bod gweithredoedd y Cynghorydd, wrth geisio cael mynediad i'r eiddo trwyddedig ar ôl yr oriau agor arferol, a'r neges e-bost ddilynol a anfonwyd at gynghorwyr tref eraill ac aelodau etholedig, yn gwneud sylwadau di-sail am ymddygiad yr achwynydd, yn awgrymu ei bod wedi camddefnyddio'i sefyllfa fel cynghorydd a thrwy hynny wedi dwyn anfri ar y swydd. Cyfeiriodd y mater i Swyddog Monitro Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy i'w hystyried gan Bwyllgor Safonau'r Cyngor.

Canfu bod gweithredoedd y Cynghorydd, wrth geisio defnyddio ei swydd er mwyn ceisio sicrhau mantais iddi ei hun, wedi dwyn anfri ar ei swydd. Roedd y Pwyllgor Safonau hefyd o'r farn bod y Cynghorydd wedi methu â chydymffurfio â cheisiadau a wnaed gan swyddfa'r Ombwdsmon yn ystod yr ymchwiliad. Cafodd y Cynghorydd ei gwahardd am gyfnod o chwe mis.

Mae penderfyniad y Pwyllgor Safonau ar gael yma.

Gwrthrychedd a phriodoldeb – Cyngor Sir Powys Chwefror 2013 – Rhif cyfeirnod yr achos 201200003

Honnwyd bod Cynghorydd wedi gweithredu'n groes i'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau Cyngor Sir Powys a'i fod wedi datgelu gwybodaeth sensitif a roddwyd iddo yn gyfrinachol a'i fod yn gwybod, neu y dylai fod wedi gwybod, ei bod yn wybodaeth gyfrinachol.

Roedd yr Ombwdsmon o'r farn bod y dystiolaeth yn awgrymu bod y Cynghorydd wedi derbyn gwybodaeth gyfrinachol, a'i fod wedi datgelu'r wybodaeth honno, ac wrth wneud hynny, y gallai fod wedi torri'r Cod Ymddygiad.

Penderfynodd yr Ombwdsmon y dylid cyfeirio'i adroddiad ar ei ymchwiliad i Swyddog Monitro Cyngor Sir Powys i'w ystyried gan ei Bwyllgor Safonau.

Canfu bod y Cynghorydd wedi datgelu gwybodaeth yr oedd yn gwybod ei bod yn gyfrinachol, ac felly roedd wedi torri'r Cod a thrwy hynny wedi dwyn anfri ar ei swydd fel aelod. Cafodd y Cynghorydd ei wahardd am gyfnod o un mis calendr.

Mae penderfyniad y Pwyllgor Safonau ar gael yma.

Cyfeiriwyd at Banel Dyfarnu Cymru

Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch – Cyngor Sir y Fflint Gorffennaf 2010 – Rhif cyfeirnod yr achos 200802503

Archwiliodd yr Ombwdsmon gŵyn yn erbyn aelod o Gyngor Sir y Fflint. Yr oedd y gŵyn yn honni fod y Cyngorydd wedi torri'r Cod Ymddygiad drwy fethu â dangos parch ac ystyriaeth tuag at swyddogion y Cyngor; drwy ddefnyddio ymddygiad o fwlio neu harasio; ceisio peryglu didueddrwydd swyddogion a, thrwy wneud hynny; ei fod wedi ymddwyn mewn ffordd a oedd yn debygol o ddwyn anfri ar swydd aelod o'r Cyngor.

Canfu'r Panel Dyfarnu fod y Cyngor wedi torri Codau Ymddygiad y Cyngor a oedd mewn grym adeg y digwyddiadau y cwynwyd amdanynt. Penderfynodd y dylai'r Cyngor gael ei wahardd rhag bod yn aelod o awdurdod am gyfnod o ddwy flynedd a hanner.

Gellir gweld penderfyniad y Panel Dyfarnu yma. Mae'r cyn Gyngorydd wedi cael hawl i apelio'r penderfyniad i'r Uchel Lys.

Integredd – Cyngor Sir Ceredigion Ionawr 2013 – Rhif cyfeirnod yr achos 201102175

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod cyn Gyngorydd wedi gweithredu'n groes i'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau Cyngor Sir Ceredigion. Honnwyd bod y Cyngorydd wedi hawlio gormod o dreuliau milltiroedd dros gyfnod o 11 mlynedd.

Yn ystod ei ymchwiliad, rhoddodd yr Ombwdsmon ystyriaeth i'r ffaith y canfu ymchwiliad a gynhaliwyd gan y Cyngor, bod y Cyngorydd wedi hawlio gormod o dreuliau fel Aelod ac fel Cadeirydd y Cyngor. Fe ad-dalodd y Cyngorydd £5100.42 i'r Cyngor.

Roedd yr Ombwdsmon o'r farn bod y dystiolaeth yn awgrymu torri'r Cod yn ymwneud â chamddefnyddio'i sefyllfa i gael mantais iddo'i hun, gan fethu â dilyn gofynion y Cyngor wrth hawlio treuliau, a thrwy hynny ddwyn anfri ar y swydd. Cyfeiriwyd ei adroddiad ar yr ymchwiliad i Lywydd Panel Dyfarnu Cymru, i'w ddyfarnu gan driw'nlys. Canfu'r triw'nlys fod y Cyngorydd wedi torri'r Cod, ac y dylid ei wahardd am gyfnod o dri mis, rhag bod, neu ddod, yn aelod o Gyngor Sir Ceredigion neu unrhyw awdurdod arall perthnasol.

Mae penderfyniad Panel Dyfarnu Cymru ar gael yma.

Integredd – Cyngor Cymuned y Mwmbwls Ionawr 2012 – Rhif cyfeirnod yr achos 201002266

Honnodd Cynghorydd fod aelod arall o Gyngor Cymuned y Mwmbwls wedi gweithredu'n groes i'r Cod Ymddygiad. Honnwyd fod y Cynghorydd a gyhuddwyd wedi dwyn anfri ar swydd Cynghorydd a'r Cyngor, drwy wneud datganiadau camarweiniol am ei asedau i Dribiwnlys Cyflogaeth.

Daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad fod tystiolaeth i awgrymu y gallai ymddygiad y Cynghorydd fod wedi torri'r Cod. Ei ganfyddiad oedd y dylid cyfeirio'r adroddiad ar yr ymchwiliad i Swyddog Monitro Dinas a Sir Abertawe, i'w ystyried gan y Pwyllgor Safonau.

Canfu bod ymddygiad y Cynghorydd, mewn cysylltiad â'r datganiadau camarweiniol a wnaeth am ei asedau, yn golygu torri'r Cod, am ei fod wedi dwyn anfri ar ei swydd fel Cynghorydd a'r Cyngor. Penderfynodd y dylai'r Cynghorydd gael ei wahardd rhag bod yn aelod o'r Cyngor am gyfnod o 18 wythnos.

Apeliodd y Cynghorydd apêl wedi hyn i Banel Dyfarnu Cymru. Fe gymeradwyodd Panel Dyfarnu Cymru yn unfrydol y penderfyniad bod y Cynghorydd wedi torri'r Cod Ymddygiad. Hefyd cymeradwyodd y penderfyniad i'w wahardd rhag bod yn aelod o'r Cyngor am gyfnod o 18 wythnos.

Mae penderfyniad Panel Dyfarnu Cymru ar gael yma.

Mwy o Wybodaeth

Rydym yn gwerthfawrogi unrhyw sylwadau neu adborth sydd gennych chi am Lyfr Achosion y Cod Ymddygiad. Yn ogystal, byddem yn fodlon ateb unrhyw ymholiadau sydd gennych ynghylch ei gynnwys. Mae modd anfon unrhyw ohebiaeth o'r fath mewn neges e-bost at James.Merrifield@ombudsman-wales.org.uk neu i'r cyfeiriad canlynol:

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
CF35 5LJ

Ffôn   **01656 644200**
Ffacs   **01656 641199**
e-bost   **holwch@ombwdsmon-cymru.org.uk (ymholiadau cyffredinol)**

Dilynwch ni ar Twitter: @Ombwdsmon

Ceir rhagor o wybodaeth am y gwasanaeth sy'n cael ei gynnig gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar ein gwefan www.ombwdsmon-cymru.org.uk